

-NN- costaria més de justificar dins un sistema indoeuropeu). Tampoc no hi ha seguretat completa des del punt de vista romànic, car el francès i la major part dels parlars occitans són indiferents en aquest punt. El cat. *mena* suposa -N- senzilla (per més que algun parlar del N. i del NO. podria confondre); el basc *mea* postula -N- simple inequívocament; el gc. *méne*, en canvi, suposaria -NN- si fos forma autòctona, però pot ser importat. Endemés tant el català, com el gascò i el basc, i sobretot aquests dos, són poc decisius per tal com es tracta de zones de feble substrat cèltic. — ¹⁰ No parlen d'aquests mots cèltics la gramàtica comparada irlandesa de Thurneysen, ni l'IEW de Pokorny; potser només perquè no els veuen enllaç indoeuropeu.

Mena (animal, pinya), V. *mec*; 'mentida', V. *menar*

MENA ant. 'merlet', del ll. *mīna*-id. □ 1.^a doc.: S. xv.

En el *Tirant de Galba* (Ag. III, 340) i en un text atribuït a St. Pere Pasqual. Cf. ALMENA (DCEC).

MENAÇA ant., avui AMENAÇA (modificat per influència del verb *amençar*), del ll. vg. *MINACIA*, derivat del ll. *mīna* id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Antecrist --- grans *menasses* e grans morts ferà a aquells qui no'l creuran --- per assò, fill, seria mester que hom se apareyàs de devoció --- per so que no temés ses *menasses*», Llull (*Do. Pu.*, § 96, ed. Gili, p. 270). Forma que restà vigent en tot el català antic: «els missatges del rey de França, que eren ací per lo passatge d'Armènia, jassia que se'n sien feytes fort afaeñats, e moltes terrers e *menaces* n'ajen feytes, no han pogut res obtenir ab lo senyor papa», doc. cancel·leresc de 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 440); per a la dona enamoradissa i frívola no tem Eiximenis admetre, si cal, l'ús del «rigor de *menasses* e d'alcuns buffets» (text desprositcat en *EntreDL*, vol. I, § 2.56): «deyen --- 'tu est mon amic, mas pus amiga és la veritat', e --- per negunes *menaces* no-s *mogueren* de lur bon propòsit, ne faeren res contra juhí ---», id. (*Dones*, § 172, p. 258.8); «lo rey demanà-li ab grans *manasses* per què suspirava», *Eximilis*, Ag. II, 110.

El modern *amença* predominaria des dels Ss. xvi-xvii: «*amenassas*: minae, minatio, comminatio», *DTO*. 1647, Lacav.; igualment en el pseudo-Boades (fi S. xvii (307, 453), i és la usada pels escrRenaix.: «--- ab un riu de ferro / aquells turons nos duyan lo crit del brau Roldan, / ensemps que ab l'*amenassa* de mort y de desterro, / son mall volà hont Esterrí l'aguayta tremolant», *Atl.* (I, 32c).

DERIV.: *Amençar*, que durant molts segles fou en general *men-*, ja en les *Hom.*: «---Séiner, fill de David, mercé ajes a mi!— E aqueles companyes de les gens qui anaven davant N. S. *manazaven* ad aquel ceg e dezien-li que ca<l>làs; e com éls més li *manazaven*, él más li cridave --- *miserere mei!*» (f° 4v19); «si alcu traurà contra altre ---, *menassan*, coltel o espaa o lansa», *CostTort.* (ms. de 1272, 70.26); també I, § 5.14

(ed. Ol., 46.1): «si alcun *menassa* a altre, e aquel *menassat* vendrà a la Cort ---» (ms. 72.35); i en altres reglamentacions d'aquesta ciutat: «nuyl hom no gos *menassar*, per si ni per altre, als Inquisidors damunt ditz, ni a negun d'èls ni als testimonis» a. 1285 (*BABL* VII, 250); «quant éls li *menassaven* de mort, él esparudit ---», *VidesR*, 160r1; «tenc Fèlix per foll, e dix-li paraules vilanes e *manaçà-li* ergullosament» (*Merav.*, *NCL* III, 6) i sovint en Llull: «les gents li *menaçaven* e lo repreñien» (*Blang.* II, 121.9; 43.23 etc.); «clamà-s com --- li avie dat ab lo puyñ e li *menaçave* decz cors a tolre», doc. de Camarasa a. 1295 (CaCandi, *MiscHi. Cat.* II, 183).

Com es veu, va ser verb intransitiu en tota l'època arcaica; i així, si no m'enganyo, fou en general, en tot el català antic i clàssic (n'hi ha encara exemples en el S. xv); *AlcM* en cita encara algun de la fi del segle. Quant a la forma sense *a-* degué ser també constant a l'Edat Mitjana: *AlcM* en dona encara un exemple de 1533, i diu que a Mall. i Men. es vacilla encara ara entre aquesta i *amençar*; així escrivia el mall. Fr. Prats el 1487: «La ploma és presta - y no gos' escriure / perquè la invidia - reprendre *menassa*: / les nafres ja 'm dolen - y treball m'abrassa, / sol Christ, Déu y home, - me'n pot fer desliure» (JMBover, *BiEscrBal.* II, 156.18.6). *Amençar* degué començar d'usar-se ja en el S. xv, judicant per la cita de «li *amanassà* de sos folls atreviments lo castigaria» en *Paris e Viana* (1495), i en tot cas és la forma que des de llavors es generalitzà, i la registrada pels diccs. des del S. xvii: «*amenassar* cayguda o mort --- *amenassar* a qui 'ns *amenassa* --- *amenassa'm* molt ---», *DTO*. 1647 etc.

La creació del duplicat *amençar* amb *a-*, natural en el verb, féu que després la *a-* es contagiés al substantiu, ajudant-hi encara l'ambigüitat de les combinacions *una menaça, la menaça*, que es podien analitzar com *un' am-*, l'*amença*. El mateix fet es produí en castellà i en portuguès, *ameaçar, ameaça*, mentre que les altres llengües romàniques han mantingut les formes en consonant inicial (*menace/menacer, minaccia/minacciare*). En llatí la llengua clàssica usa sempre *mīna* i el verb *MINARI*, junt amb l'adjectiu *MINAX*, -*ACIS*, 'amençador', però en la llengua parlada es creà com a derivat d'aquest el vulgar *MINACIA* que ja usava Plaute i aquest és el que s'ha perpetuat en les llengües romàniques: en l'origen degué ser un neutre plural de l'adjectiu, substantivat *verba* (o *acta*) *minacia*, 'paraules (o coses) amençadores'.

Amençador, antigament *menaçador*: «lo poxeule que-l ceg li fazie de mercé a clamar, per qué él no estave per los *menazadors* qui-l volien fer ca<l>lar, et él, on màs li *menaçaven*, él màs cridave ---», *Homilies*, 4r6; «deven dir e respondre al vege que él vègia al *menassador* o que-l fassa venir denant», *CostTort.*, ms. de 1272, 72b17 (també a l'ed. Ol., p. 46). *Amenaçament. Amençant. Menacivol*, calcat de l'it. *minaccevole*.

Comminar [Belv.], pres del ll. *comminari* 'amençar'; *comminació* [id.]; *comminador; comminatori* [Lacav.]; *comminatiu*.